

Democrație în lanțuri. Experiența recentă a Greciei

*Stavros Mantakiozidis,
Procuror la Parchetul Curții de Apel din Atena,
Membru în Biroul MEDEL*

On the dawn of April 21 1967 the citizens of Athens woke up by a strange noise. When they opened their windows, they saw tanks moving in the streets and when they turned on their radio receivers, they heard military marches and announcements that certain articles of the Constitution, especially these having to do with the civil rights and of the function of the Parliament, were suspended.

That was the beginning of the military dictatorship which lasted seven years and three months. But what was the face and the identity of that regime? Seventeen years ago some army officers, especially captains and colonels, decided to form a secret group, the aim of which was the overthrow of the legal government and the establishment of a military one.

În zorii zilei de 21 aprilie 1967 cetățenii Atenei erau treziți de un zgomot straniu. Deschizând ferestrele vedeau tancuri mișcându-se pe străzi și la știrile radio auzeau marșuri militare și anunțuri de suspendare a unor articole din Constituție, în special cele privind drepturile civile și funcționarea Parlamentului.

Era începutul dictaturii militare ce a durat șapte ani și trei luni. Dar care era fața și identitatea acestui regim? Cu șaptesprezece ani în urmă, câțiva ofițeri ai armatei, în special căpitani și colonei au decis să formeze un grup secret al cărui scop era răsturnarea guvernului legitim și stabilirea unui guvern de factură militară. Principala lor problemă era timpul potrivit pentru așa ceva, timp care a venit în primăvara anului 1967, după o lungă perioadă de instabilitate politică cauzată în principal de casa regală. Până atunci, au putut converti mulți dintre colegii lor pe care i-au pus în poziții cheie, cum ar fi în servicii secrete, în unitățile de aprovizionare, de comunicații, de transfer etc.

Platforma teoretică a regimului militar și motivația loviturii de stat era, astfel cum susțineau liderii acesteia, pericolul expansiunii comuniste în Grecia, o doctrină care era inventată după sfârșitul celui de-al doilea război mondial și după războiul civil dintre Armata Populară Greacă de Eliberare (ELAS) care era condusă de Partidul Comunist Grec și care luase parte la rezistență în timpul ocupației germane și Armata Națională. Acest conflict a luat sfârșit în 1949, cu înfrângerea ELAS.

Din primele ore ale zilei de 21 aprilie armata și poliția au început să aresteze oameni din aproape fiecare categorie socială. Junta militară greacă pretinde că au fost arestați în jur de 9 000 de persoane, dar adevărul este că au fost mult mai multe persoane arestate. Junta a arestat pe primul ministru Panagiotis Kanellopoulos, pe liderul celui mai mare partid de opoziție George Papandreou, pe fiul acestuia Andreas Papandreou, care, mai târziu în 1981 ca lider al Partidului Socialist Grec devenea Prim Ministru, pe toți liderii partidelor de stânga, miniștri și politicieni.

Una din primele măsuri luate de către Junta militară a fost formarea Curților Speciale Marțiale, în fața cărora nu numai personalul militar, dar și civili erau puși sub acuzația de a fi acționat împotriva Guvernului Național (un nume acordat de către Junta regimului). Pedepsele aplicate celor găsiți vinovați erau închisoarea și deportarea ori exilul în lagăre de concentrare care erau organizate, îndeosebi, în insule mici.

Din nefericire, un număr de judecători și procurori au devenit membri ai acestor curți și, după restaurarea democrației s-au întors în vechile funcții. Întrebați fiind de ce au acceptat aceasta, au răspuns că, fie au fost forțați de către regimul militar, fie s-au gândit că din postura de magistrați la Curțile Marțiale i-ar fi putut ajuta pe apărători!

În perioada lunilor ulterioare zilei de 21 aprilie, grupuri opozante și-au făcut apariția, indiferente față de purtarea crudă a regimului, oamenii fiind

arestați ori interogați și față de măsurile grele care erau luate, cum ar fi cenzura întregii mass-media, interzicerea adunărilor publice sau a celor formate din mai mult de trei persoane etc. Aceste grupuri erau formate din diferiți membri ai societății, intelectuali, oameni de știință, meșteșugari, constructori, studenți, chiar foști ofițeri ai armatei. Aceștia scriau texte împotriva regimului pe ziduri, printau manifeste și pamflete și le distribuiau în locuri publice, chiar confecționau bombe și le amplasau în clădiri publice sau accesibile, având întotdeauna grijă să evite rănirea ori uciderea persoanelor.

Una dintre cele mai distinctive persoane ale Rezistenței împotriva Juntei a fost Alexandros Panagoulis, născut în Atena în 1939 și decedat într-un accident de mașină în 1976. Din primele luni ale regimului militar, el a format o organizație împotriva acestuia și la 13 august 1968 a încercat să îl asasineze pe liderul Juntei, George Papadopoulos, prin amplasarea unei bombe pe partea de drum pe care acesta avea să treacă, mergând de acasă la birou, dar această încercare a eșuat. În curând, a fost arestat, apoi torturat în mod sălbatic și după trei luni a fost adus în fața Curții Marțiale care l-a condamnat la moarte, dar pedeapsa nu a fost niciodată executată după largi valuri de proteste venite din întreaga lume. Oriana Falachi, o binecunoscută jurnalistă italiană a acelei perioade și prietenă apropiată a lui Panagoulis, cita, câțiva ani mai târziu, următoarea frază a acestuia: " Scopul meu nu era să ucid un om. Nu sunt capabil să ucid un om. Am încercat să ucid un tiran".

A fost eliberat din închisoare după patru ani și jumătate, timp în care a trăit efectiv într-o gaură, folosindu-și propriul sânge pentru a scrie poeme deoarece îi era interzis să aibă hârtie și creion. După căderea Juntei și restaurarea democrației, Panagoulis a fost ales în noul Parlament. A fost ucis într-un accident straniu de mașină la 1 mai 1976.

Alt incident ce merită menționat este un efort împotriva Juntei, planificat și executat de ofițeri ai Marinei, în mai 1973, cu participarea câtorva ofițeri din Forțele Aeriene și ai Armatei. Planul consta în capturarea de către complotiști a unei insule a Greciei și ulterior, începerea negocierilor pentru întoarcerea la normalitatea politică, dar planul a fost descoperit de către Junta și toți participanții au fost arestați.

Anul 1973 pare să fi fost anul crucial pentru regimul militar. În martie, studenți din toate universitățile Atenei au ocupat Școala de Drept, cerând nu numai libertățile lor academice, dar totodată întoarcerea la normalitate, însă poliția militară a invadat clădirea și a efectuat arestări. La începutul lunii noiembrie, după o demonstrație imensă

în timpul serviciului memorial al lui George Papandreou, mii de oameni au fost bătuți de către poliție și mulți dintre ei au fost arestați. În 14 noiembrie, 14 studenți ai Școlii Politehnice din Atena s-au adunat în clădirea școlii și au început să demonstreze împotriva Juntei cu pancarte având înscrise semne ca *jos cu Junta, libertate, să rupem lanțurile, moarte fascismului*, invitând oamenii să li se alature. În fapt, multe persoane, nu numai studenți au intrat în clădirea Politehnicii și au participat la manifestare.

Studenții au organizat apoi un post de radio de unde chemau poporul la rezistență. În seara zilei de 16 noiembrie, mulțimea demonstranților din jurul Politehnicii era aproape de 100 000, fapt care a înspăimântat guvernul atât de mult, încât a ordonat poliției să riposteze prin folosirea nu numai a gazelor lacrimogene, dar și armelor de foc. Rezultatul a fost acela că unii dintre demonstranți au fost răniți mortal. La miezul nopții, Armata i s-a ordonat să intervină și un tanc a spart poarta principală pe care stăteau câțiva studenți. Unul dintre studenți a fost ucis și alții au fost grav răniți. Soldați și polițiști au pătruns în urma tancului și au început să împuște și să aresteze oamenii adunați.

Poze și scene filmate de către jurnaliști și de către anonimi în timpul acelor zile și în special din timpul nopții de 17 noiembrie, au fost văzute de milioane de oameni din întreaga lume, provocând valuri de proteste nu numai în Europa, dar și pe alte continente.

Revolta de la Școala Politehnică, așa cum a fost denumită după căderea Juntei, a fost

Din nefericire, un număr de judecători și procurori au devenit membri ai acestor curți și, după restaurarea democrației s-au întors în vechile funcții. Întrebați fiind de ce au acceptat aceasta, au răspuns că, fie au fost forțați de către regimul militar, fie s-au gândit că din postura de magistrați la Curțile Marțiale i-ar fi putut ajuta pe apărători.

începutul sfârșitului. În 25 noiembrie, George Papadopoulos a fost înlocuit în mod violent de către un brigadier al armatei, Dimitrios Ioannidis, fost comandant al poliției militare, un personaj fatal pentru istoria modernă a Greciei. În următoarele luni, sub conducerea sa, torturile, arestările și deportările s-au înmulțit, dar rolul său în invazia turcă în Cipru a fost crucial. La începutul lunii iulie 1974, Ioannidis, cu sprijinul unui număr dintre prietenii săi, a organizat o lovitură de stat în Cipru împotriva președintelui Makarios, urmărind să unifice Grecia și Cipru. La 15 iulie, unități ale armatei grecești au început să bombardeze Palatul Prezidențial din Nicosia, în încercarea de asasinare a Președintelui Makarios, dar din fericire acesta a reușit să scape și a fost condus către Baza Armatei Britanice din Acrotiri, de unde a plecat în străinătate.

În 20 iulie, 40 000 de soldați turci, sprijiniți de forțe aeriene, au invadat partea de nord a insulei

și după o lună au sfârșit invazia cucerind 37% din pământul Republicii Cipru. Turcia pretinde că nu a fost o invazie, ci o intervenție pașnică în vederea restaurării ordinii constituționale, însă realitatea este că această intervenție se întinde de 35 ani până în prezent!

Invazia turcă în Cipru a fost ultimul dintre actele dramei începută în Grecia în 21 aprilie 1967. Așa zisul guvern de militari și civili a încercat apoi să intre în legătură cu politicieni și au propus lui Panagiotis Kanellopoulos, ultimul prim-ministru înainte de instaurarea Juntei, să formeze Guvernul.

În sfârșit, la 24 iulie, Constantine Karamanlis, un fost lider al Partidului de Dreapta și prim-ministru, care trăia la Paris din 1963, a sosit la Atena și a devenit primul premier al Greciei eliberate.

Traducere realizată de Roxana Lăcătușu